

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

8. An quo producaturs illa qualitas intellectionis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

ter intellectio est productio talis similitudinis.

Respondeo negando consequentiam, sed potius sequitur, quod ipsamet intellectio sit expressa Dei similitudo; id enim magis conueniet prædictis authoritatibus.

Obiicies secundo pro *Hurrido*. Intelligere est quoddam pati, ex Philosopho supra: ergo includit passionem formaliter.

Respondeo negando consequentiam, quia catenus solum dicitur quoddam pati, quia est denominatio formalis proueniens à forma intrinseca; non vero ex eo, quod intellectio, à qua oritur illa denominatio, debeat includere formaliter passionem, magis quam calor includit.

Obiicies tertio pro eodem. Intellectio est vita in actu secundo: ergo includit actionem, per quam qualitas illa producit.

Probatur consequentia, quia vita in actu secundo est id, quod facit viuens in actu primo viuere formaliter in actu secundo; sed vel actio, qua producit illa qualitas, est quæ hoc facit, vel certe includitur in eo, quod id facit: ergo illa actio, vel est intellectio, vel includitur in ratione formali intellectiois.

Respondeo negando consequentiam cum minori suæ probationis; quia quamuis non esset illa actio, modo esset illa qualitas, redderetur illud, quod erat viuens in actu primo, viuens in actu secundo. Verum quidem est, quod per actionem illam de facto reddatur viuens in actu primo, viuens in actu secundo, sed causaliter tantum, & effectiue, quatenus scilicet per illam producit qualitas illa quæ est vita in actu secundo, & quæ formaliter facit viuens in actu primo esse viuens in actu secundo; non vero per actionem redditur viuens in actu secundo formaliter ita, quod ipsamet per communicationem formalem sui faciat ipsum viuens in actu secundo. Itaque sicut, licet per productionem caloris in se aliquid sit calidum, tamē illa productio non est de intrinseca ratione caloris, nec constituit illud subiectum calidum formaliter loquendo, secundum omnes: ita licet per productionem qualitatis in se intellectus redderetur intelligens, & viuens in actu secundo, tamen illa productio non debet esse de intrinseca ratione intellectiois, aut vite in actu secundo, quia est eadem prorsus ratio de utroque.

72. *Obiicies quarto*, Philosophus 10. *Ethicorum*, cap. 3. ait: *Nec enim virtutis operationes qualitates sunt, neque felicitas; sed operationes virtutis, & felicitatis sunt actiones immanentes intellectus, & voluntatis: ergo tales actiones non sunt qualitates, & consequenter intellectio non est qualitas.*

Confirmatur, quia idem Philosophus 9. *Metaphys.* 9. & 1. *Magnum moralium* ult. diuidit veram, & propriam actionem in transeuntem, & immanentem: ergo utraque est vera actio de prædicamento Actionis, & consequenter intellectio, quæ est secundum omnes actio immanens, erit de prædicamento Actionis, non Qualitatis.

Respondeo primo Philosophum non tam asseruisse, quā supposuisse ex sententia eorum, quorum ibi argumentum respondebat operationes virtutis non fuisse qualitates, & tamen fuisse bonas; ut inde ostenderet non valere rationationem eorum inferentium, quod voluptas non esset bona, quia non erat qualitas: nam cum operatio virtutum secundum ipsos fuisset bonum quid, quamuis non esset qualitas; voluptas etiam posset esse bonum, licet non esset qualitas.

Respondeo secundo, quamuis absolute vellent illas operationes non esse qualitates, id intelligendum de qualitatibus diu, & perseveranter permanentibus in esse, aut de qualitatibus conseruatiuis, aut corruptiuis.

Ad confirmationem dico, duo reperiri in potentiis vitalibus atque operantibus, quæ possent vocari actus immanentes; vnum est ipsa dictio, per quam producit species expressa; alterum est ipsa species expressa. Si ergo de prima loquamur, concedo actionem ut sic, de prædicamento Actionis diuidi vniuocè in immanentem, & transeuntem; & has utrasque propterea esse proprias actiones de prædicamento Actionis. Si autē loquamur de secundo, quod vocatur actio immanens, nego actionem ut sic, di-

uidi vniuocè in immanentem, & transeuntem; & consequenter nego immanentem debere esse de prædicamento Actionis.

Vnde in forma distinguo antecedens, loquendo de actione immanenti, quæ est actus potentie vitalis; diuidit actionem ut sic, in actionem immanentem, & transeuntem diuisione vniuoci in vniuocata, nego, & vniuoci in æquiuocata, vel analogi in analogata, concedo antecedens, & nego consequentiam.

73. *Et si quæras*, an actus vitalis sit proprie dicta actio.

Respondeo esse questionem de nomine, & ad propositum præsens sufficere quod non sit proprie dicta actio de prædicamento actionis, siue secundum alium conceptum sit proprie dicta, siue non. Sed quia probabile est, quod ratio, cur vocetur actus immanens actio seu operatio, est propter proportionem, quam habet specialē cum actione de prædicamento actionis; quæ proportio consistit in hoc, quod quemadmodum actio de prædicamento actionis est in ipsomet agēte (ut *Scotista* tenent) & depēdet in esse & fieri ab ipso, ut agens est, & habet virtutem actionem, estque determinatio illius ad aliud: Hinc probabilius censeo actum immanentem non vocari proprie actionem, quia quæ analogicè & propter proportionem quam habent cum alia re, dicuntur talia, non proprie sic dicuntur, alias prætā dicerentur proprie ridere, dum florent, contra omnes.

Obiicies secundo, sequeretur quod intellectio esset terminus productus per actionem intellectus, sicut calor est productus per calefactionem. Sed hoc est absurdum, quia illa actio intellectus esset intellectio, esset enim actus potentie intellectiue.

Confirmatur primo, quia ad actionem non datur actio: ergo intellectio non producit per actionem, & consequenter erit actio de prædicamento actionis.

Confirmatur secundo, quia per intellectioem producit verbum mentis; ergo est actio de prædicamento actionis.

Respondeo negando minorem cum sua probatione: neque enim esset actus intellectus, sed potius actio intellectus. Quod si etiam dicenda esset actus intellectus, tunc falsum esset quod omnis actus intellectus esset intellectio; sed solus iste actus ipse esset talis, qui esset qualitas.

Ad primam confirmationem, distinguo antecedens, ad actionem de prædicamento actionis, concedo; ad actionem de prædicamento qualitatis, nego antecedens & consequentiam: quia intellectio est actio de prædicamento qualitatis.

Ad secundam confirmationem dico, nobis nō facere difficultatem, quia negamus antecedens: intellectio enim est ipsum verbum, quoties habetur verbum in intelligente: *Complures* autem faceret difficultatem illa confirmatio, concedentibus intellectioem produci verbum, sed nobis pro ipsis respondendi cura non est sumenda.

QVÆSTIO VIII.

A quo producat illa qualitas intellectiois.

CONCLUSIO I.

74. **D**E facto illa qualitas producit ab intellectu. Hæc est communissima inter omnes qui illam admittunt, tam eos, qui dicunt quod seipsa egrediatur effectiue ab intellectu, quam eos etiam qui dicunt quod producat per actionem à se distinctam.

Probari solet, quia alias non esset actus vitalis nec immanens, quia ad huiusmodi actus requiritur quod producantur à principio in quo recipiuntur.

Verum hæc probatio non sufficit, quia si ad actum vitalem & immanentem tequiratur quod producantur à suo subiecto, æque incertum erit intellectioem esse actum vitalem ac immanentem, ac ipsum produci ab intellectu, vnde in hac probatione obscurum per æque obscurum probatur.

Deinde quidquid sit de ratione actus immanens, pos-

Actio
quæ est
intellectio
non conuenit
vniuocè cum
actione
illa de
prædicamento
actionis.

Intellectio
de facto
producit ab
intellectu.

fer habere rationem actus vitalis, quamvis non produceretur nec peteret etiam produci ab intellectu, sicut intellectio diuina habet rationem actus vitalis absque tamen productione, aut producibilitate, quod confirmabitur ulterius per dicenda.

Probat aliter, quia dum intelligimus, attendimus obiecto cum quodam conatu, & inde fit quod fatigemur ex nimia speculatione; sed illa attentio & conatus nequit explicari absque actione potentiae.

Verum meo iudicio neque haec etiam probatio sufficit. *Primo*, quia Deus ipse attendit obiectis, quae intelligit absque productione vlla, per ipsammet intellectionem improductam quam habet: ergo similiter posset intellectus creatus attendere obiectis intellectis per ipsammet intellectionem formaliter, siue illa producatur ab ipso, siue non, modo ipsi inhæreat: ergo ex attentione non colligitur sufficienter productio.

Deinde neque ex conatu illo, ex quo fatigatur, potest colligi illa efficientia, quia ille conatus & fatigatio non oritur ex efficientia intellectus: ergo ex alio capite oritur: sed illud aliud caput posset adesse absque efficientia: ergo ex conatu illo & fatigatione non colligitur efficientia illa.

Probat antecedens, quia intellectus producit species intelligibiles secundum omnes admittentes ipsas, easque conseruat semper in se effectiue, & tamen per hoc non fatigatur, neque adhibet conatum aliquem ex quo sequeretur ista fatigatio: ergo ex efficientia non sequitur ille conatus qui fatigat.

Confirmatur hoc, quia non est rationabile quod ex productione & conseruatione vnius intellectionis pro vna hora, fatigetur potentia magis quam ex productione & conseruatione tot mille specierum impressarum, quas habet: ergo si non habet fatigari per cognitionem, id non oritur ex productione cognitionis, sed ex natura ipsiusmet cognitionis, vel ex alio aliquo capite: sed eadē natura intellectionis esset, quamvis non produceretur, & similiter posset esse quodcumque aliud caput, ex quo illa fatigatio oriri posset absque illa productione: ergo ex productione non oritur fatigatio, & consequenter ex fatigatione non potest bene colligi illa productio.

Si quærat autem, unde oriatur illa fatigatio, vel conatus ille fatigatus.

Respondeo, quod si daretur in Angelis & anima separata, oriatur formaliter ab ipsamet cognitione, quæ respectu intellectus finiti & limitati habet fatigare, si diu conseruetur. Si vero non detur in illis, quod mihi magis placet, tum non oritur ex cognitione formaliter, sed ex alteratione aliqua physica corporis orta ex cōcursu spirituum vitalium ac animalium ad phantasmam, seu sensum internum dum conseruatur illa cognitio.

Dices, Scotus 1. d. 3. q. 7. n. 17. probat ex conatu potentiae, & attentione, quod habeat actiuitatem: ergo contra ipsum est negare quod id colligi possit.

Respondeo negando antecedens in sensu præciso & formali. Itaque ex attentione quam habet potentia de nouo, colligitur quod aliquid habeat de nouo, & ex probatione statim proponenda optime colligitur illud nouum produci à potentia; & hoc tantum vult Scotus.

Melius ergo probatur conclusio, auctoritate Augustini, qua probata est prima conclusio quæstionis præcedentis & præterea quia illa qualitas, per quam intelligit intellectus, debet produci ab aliqua causa secunda, neque enim ad Deum debet recurri semper ad productionem ipsius: sed non est vlla causa, cui potius productio ipsius debeat ascribi, quam intellectui: ergo.

Probat minor, quia nulla causa alia potest assignari præter phantasmata & species impressas; sed non potest produci à phantasmatibus solis, quia est spiritualis & perfectior phantasmatibus; neque producit à speciebus intelligibilibus solis, tum quia hæc probabiliter non dantur, tum quia sunt imperfectiores cognitione; quæ etiam ratio probat, quod non producatur à phantasmatibus, & speciebus simul sumptis.

Confirmatur, quia esse productum cognitionis, est perfectio quæ nulla ratione disconuenit intellectui: ex-

go debet dici, quod ipsi conueniat.

Confirmatur secundo: ex eo colligimus quod aqua producat in se frigus postquam semel est calefacta; quia videmus frigus in ipsa produci, & non apparent aliæ causæ secundæ, à quibus producatur; nec est inconueniens quod illa virtus actiua tribuatur aquæ ad acquirendam perfectionem tam conuenientem sibi, quam est frigus: sed has omnes rationes habemus ad probandum quod intellectus producat in se intellectionem: ergo.

CONCLUSIO II.

76. *Intellectus solus non est causa illius qualitatis, sed cum eo concurrat phantasma, vel immediate si non dentur species impressæ intelligibiles, vel his medianibus, si dentur.* Hæc etiam est communis.

Probat, tum quia representationes speciales tam diuersorum obiectorum, quæ intelliguntur, non possunt refundi in ipsum intellectum, qui est eiusdem rationis, tanquam in causam totalem; tum quia sine dubio requiruntur vel ipsa phantasmata, vel species eorum, ad determinandum intellectum ad has cognitiones, potius quàm illas: sed ex suppositione quod requirantur, potius debet dici, quod requirantur per modum causæ partialis effectiue quam alio modo: ergo.

Dices: non magis requiritur species aut phantasma ad intellectionem, quam obiectum propositum ad volitionem: sed ex hoc non sequitur quod obiectum propositum requiratur, tanquam causa partialis effectiua ad volitionem: ergo neque ex illo, quod obiectum aut phantasma aut species concurrant ad intellectionem.

Et si dicas quod non possit ostendi quomodo possit requiri phantasma aut species, nisi per modum causæ efficientis, quandoquidem habeant determinare potentiam, & non proponuntur ipsi obiectiue ante ipsammet cognitionem; nam per cognitionem formaliter proponuntur; possit vero ostendi quomodo obiectum propositum requiratur ad volitionem, quamvis non concurrat effectiue; quia scilicet supposito quod non proponatur, iam voluntas habet obiectum circa quod possit versari actus eius, si ipsam velit producere.

Contra, quia quamvis hoc possit tollere quo minus prima apprehensio dicatur causari à solo intellectu, tamen manet adhuc difficultas de iudicio supponente apprehensionem: nam sicut dicitur de voluntate, quod non debeat ab obiecto proposito tanquam à concausa effectiua; sed tanquam à termino sine quo propositum non posset habere volitionem: ita posset dici de intellectu respectu intellectionis iudicariæ.

Hæc difficultas tolleretur, si teneretur quod voluntas non esset causa totalis sui actus. Quæ sententia mihi satis probabilis est. Tolleretur etiam, si diceretur quod intellectus esset causa totalis iudicij. Sed supposita sententia communiori, de qua postea in disputatione de voluntate, & quod intellectus non sit causa totalis vltimus sui actus;

Respondendum est intellectum non prærequirere apprehensionem obiecti, aut obiectum propositum solum per modum conditionis sine qua non, aut obiecti circa quod debet habere actum; quia non est inconueniens quod debeat ab obiecto etiam tanquam à causa partiali; & quia quandoquidem non possit esse causa totalis apprehensionis, quæ est actus imperfectior quam iudicium, non videtur quod possit esse causa totalis iudicij.

CONCLUSIO III.

77. *Licet intellectus conaturaliter loquendo petat produci ab intellectu, potest tamen absque concursu effectiui intellectus produci à solo Deo.* Hæc quoad primam partem est communissima, & quoad secundam est Scotistarum omnium cum Doctore variis locis, quos sequitur Arriaga, non solum contra eos, qui dicunt eam esse qualitatem seipsa productam ab intellectu, & eos, qui dicunt quod consistat in actione, aut quod includat actionem essentialiter: sed etiam contra Vasq. 1. 2. disp. 9. *Nullum hic*, & alios, qui nobiscum tenent, quod sit qualitas producta per actionem distinctam, & non includentem essentialiter actionem.

Probat

Probaturs prima pars, quia non potest assignari vlla alia causa sufficiens, à qua connaturaliter posset produci absque concursu intellectus: & quia quotiescumque producit, debet intellectus esse praesens & applicatus sufficienter ad ipsius productionem: ergo petit connaturaliter ab ipso produci, nam quando aliquis effectus producibilis ab aliqua causa nunquam producit nisi in circumstantiis, in quibus illa causa est sufficienter applicata ad eius productionem, debet dici quod exigit connaturaliter ab illa causa produci: si enim non exigeret, posset aliquando naturaliter produci in circumstantiis, in quibus illa causa non esset applicata sufficienter.

Solum contra hanc conclusionem potest obiici, quod *Doctor in 2.* asserat intellectum unum posse producere intellectionem in intellectu alterius merè passivè se habentis: ergo naturaliter potest produci intellectio non concurrente intellectu intelligente.

Sed quidquid sit de illa doctrina, quæ mihi semper visa est difficilis, & mente *Doctoris*, quam in tractatu de Angelis in alio sensu explicavi.

Respondeo iam sufficere ad hanc partem conclusionis, quod nunquam producatur intellectio, nisi concurrente aliquo intellectu efficienter: hoc autem admittitur etiam in prædicta doctrina.

Actio
causæ
eius non
potest
produci,
aut egredi
à solo
Deo.

78. *Probaturs secunda pars* contra illos alios, qui non tenent nostram sententiam de natura intellectionis per illa principia, quibus improbaui ipsorum sententiam, & probaui nostram; neque enim alio modo impugnari possunt, cum certum sit, si eorum sententia esset vera, intellectionem non posse produci à solo Deo, actio enim causæ secundæ non potest à solo Deo produci, aut emanare, nec aliquid, quod seipso egreditur instar actionis à causa secundæ, quia sequeretur manifesta contradictio, nempe quod esset, & non esset actio causæ secundæ, & quod emanaret, & non emanaret seipso à causa secundæ: sequeretur enim quod esset actio, & quod emanaret seipso ex hypothesi: ex alio vero capite, quod esset absque causa secundæ, sequeretur, quod non emanaret seipso, quia quod sic emanat, nequit esse quin sic emanet.

Probaturs eadem pars contra alios qui tenent nostram sententiam de natura intellectionis; quia Deus potest supplere quamcumque causalitatem effectivam causæ secundæ se solo, efficiendo quidquid effici potest à causa secundæ, quia hoc arguit perfectionem in ipso, nec aliā ob causam potest se solo producere calorem, & similia, quæ aduersarij fatentur ab ipso solo produci posse.

Confirmatur intellectus non habet vllam causalitatem respectu illius qualitatis, quæ est intellectio, nisi effectivam, & materialem extrinsecam, talem scilicet, qualem habet subiectum respectu accidentis in se subiectati; & ex eius potentia educti; sed Deus potest huiusmodi causalitates supplere, ut patet in exemplo de calore, quem potest producere absque subiecto.

Deinde quamvis non posset supplere causalitatem illā materialem, non inde sequitur quia possit supplere causalitatem effectivam intellectus: neque enim illæ duæ causalitates habent necessariam connexionem in eodem subiecto, ut patet ex eo, quod multa habent materialem absque efficienti, ut constat in materia prima, respectu formarum substantialium, & in aqua respectu caloris, & in oculo respectu speciei visibilis impressæ.

Probaturs secundo: quia Deus potest facere quidquid non implicat contradictionem; sed quod ille solus producat effectivè qualitatem intellectionis in intellectu merè passivè se habente, non implicat contradictionem: ergo.

Probaturs minor, quia si implicaret, maximè ex eo, quod esset, & non esset actus vitalis, aut immanens, quod esset quidem ex hypothesi, quod non esset ex eo, quod actus talis provenire debeat à potentia, cuius est actus; sed ex hoc non implicat, tum quia si non possit esse actus vitalis, aut immanens nisi necessario deberet provenire à principio intrinseco, in quo subiectaretur, non deberet esse actus vitalis, aut immanens, nec est aliqua ratio unde colligatur esse talis, & ex fundamentis conclusio-

nis colligeretur sufficientissimè oppositum; tum quia quamvis requireretur, quod sic produceretur, id non deberet requiri de potentia absoluta, sed sufficeret quod connaturaliter exigeret sic produci, quamvis supernaturaliter posset alio modo produci, tum denique, quia posset habere rationem actus vitalis per hoc quod per eum perciperet intellectus obiectum; ad hoc autem est impertinens quod ita producatur, ut supra dictum est.

80. *Obijcies*: per hoc per intellectus intelligat, potest colligi quod sit vivens in actu primo, & quod distinguatur à non viventibus: sed hoc esset falsum nisi produceret intellectionem: ergo necessario in omni casu debet producere intellectionem.

Probaturs minor, quia vivens in actu primo, per hoc distinguitur à non viventibus, quod possit producere in se aliquam perfectionem ultra illam, quam connaturaliter petit pro instanti suæ productionis; ergo si per hoc, quod habeat intellectionem, in quocumque casu colligatur vivere, debet producere intellectionem in omni casu.

Respondeatur distinguendo maiorem: colligi potest quod sit vivens in actu primo secundum conceptum communem ipsi & viventibus omnibus creatis, nego maiorem; secundum conceptum communem, ipsi & omnibus viventibus cognoscitivis, concedo maiorem; & similiter distinguo minorem: sed falsum posse colligi inde quod vivat secundum conceptum communem omnibus viventibus creatis, concedo minorem: secundum conceptum communem solis viventibus cognoscitivis, nego minorem, & consequentiam.

Ad probationem minoris distinguo antecedens: vivens in actu primo secundum conceptum communem omnibus viventibus creatis, transeat antecedens: secundum conceptum vitæ solis & omnibus viventibus cognoscitivis communem, nego antecedens, & similiter distinguo consequens.

Dices: homo habet vivere ut intelligens est, utroque conceptu: ergo debet producere intellectionem.

Respondeo distinguendo antecedens: ut intelligens est intellectione à se producta, transeat antecedens: intellectione à se non producta, nego antecedens. Itaque per hoc quod homo intelligat præcisè, habet vivere vita communi Deo & omnibus viventibus cognoscitivis; per hoc autem, quod habet producere in se illam intellectionem quæ non debetur ipsi pro instanti generationis, & est tamen perfectio ipsius, habet vivere vita communi ipsi & omnibus viventibus creatis. Quando autem ex his duabus rationibus una ab altera separatur, tum vivit secundum conceptum separatam.

QVÆSTIO IX.

An intellectio possit produci extra omne subiectum, & in alio subiecto quam in intellectu.

CONCLUSIO I.

81. *Potest produci extra omne subiectum.* Hæc est conclusio formis principiis *Scotisticis* duarum præcedentium conclusionum, & *Probaturs*, quia non habet vllam dependentiam ab vlllo subiecto, nisi in genere causæ efficientis & materialis extrinsecæ: sed illæ dependentiæ possunt suppleri à Deo, ut patet in accidentibus Eucharisticis, quæ non obstante quod dependant à suo subiecto efficienter & materialiter in genere causæ materialis extrinsecæ, conseruantur à solo Deo.

Probaturs secundo, quia non potest assignari aliqua implicantia.

CONCLUSIO II.

Potest intellectio poni in alio subiecto quam intellectu de potentia absoluta, ut in voluntate, quatenus hac distingueretur realiter ab intellectu, & etiam in lapide, si non repagnet hoc ipsi ratione spiritualitatis. Quam limitationem addo ut abstrahatur à difficultate alia, an forma spiritualis possit inherere subiecto materiali: quæ difficultas est distincta à præsentis difficultate, quia hic agimus de repugnantia speciali, quam haberet intellectio quatenus est actus immanens.

Potest
poni in
alio sub-
iecto quā
intellectu.